

Ranking the Components, Determining the Composite Index of Investment Security in Iran

Mohammad Ghaffari Fard*

Received: 25/05/2021

Gholam Abbas Alamdar**

Accepted: 07/07/2021

Gholam Reza Afzali***

Abstract

Undoubtedly, the concept of the word security in all political, social and economic dimensions, is very important since the amount of investment in a country is a function of a set of indicators. The main purpose of this study is to investigate the ranking of investment security indicators in different regions of Iran. Based on this, the five main criteria, each of which has an index, have been identified and selected by experts and have been weighed separately by two methods (AHP and TOPSIS) and then ranked. The results of the research indicate that; Based on software (TOPSIS) economic components such as; Economic disturbances caused by foreign sanctions, exchange rate stability and economic stability ranked in the first three places respectively and components such as the number of claims, fiduciary trust, returned checks ranked in the last three places respectively. Based on (AHP) method, components such as; Economic stability, stability of raw material prices and exchange rate stability ranked in the first three places respectively, and components such as; The specialization of commercial litigation in the judiciary, the misuse of property and the number of accidents resulting in injuries and deaths ranked in the last three places respectively.

Keywords

Investment Security; Areas; Analytic Hierarchy; Topsis

* Assistant Professor Ahl al-Bayt International University, Tehran, Iran (Corresponding Author). ghaffary2@yahoo.com

** Master Student of Ahl al-Bayt International University, Tehran, Iran. abbas.alamdar23@gmail.com

*** Master Student of Ahl al-Bayt International University, Tehran, Iran. gholamrezaafzali49966@gmail.com

رتبه‌بندی مؤلفه‌های تعیین‌کننده شاخص ترکیبی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران

محمد غفاری فرد^۱، غلام عباس علمدار^۲، غلامرضا افضلی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۱۶

چکیده

بدون‌شک مفهوم واژه امنیت در تمام ابعاد، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی از اهمیت بسیار خاصی برخوردار می‌باشد، از آنجایی که میزان سرمایه‌گذاری در یک کشور تابعی از مجموعه عوامل می‌باشد. هدف از این پژوهش بررسی رتبه‌بندی شاخص‌های تعیین‌کننده امنیت سرمایه‌گذاری در مناطق ایران می‌باشد. سؤال اصلی تحقیق این است که، ضریب اهمیت مؤلفه‌های تعیین‌کننده امنیت سرمایه‌گذاری در مناطق ایران چگونه است؟ بر این اساس، پنج معیار اصلی که هرکدام دارای شاخص می‌باشد، توسط خبرگان و متخصصین شناسایی و انتخاب گردیده و توسط دو روش تحلیل سلسله‌مراتبی و تاپسیس به‌طور جداگانه وزن‌دهی و سپس رتبه‌بندی گردیده است. نتیجه تحقیق حاکی از این است که، براساس روش تاپسیس اختلال‌های ایجادشده اقتصادی در اثر تحریم‌های خارجی، ثبات نرخ ارز و ثبات اقتصادی به‌ترتیب در رتبه اول الی سوم، و مؤلفه‌های چون تعداد پرونده‌های مطالبه، امانت در خیانت، چک‌های برگشتی به‌ترتیب در رتبه‌های آخر قرار گرفته‌اند. براساس محاسبه روش تحلیل سلسله‌مراتبی مؤلفه‌های ثبات اقتصادی، ثبات قیمت‌های مواد اولیه و ثبات نرخ ارز به‌ترتیب در رتبه‌های اول الی سوم، و مؤلفه‌های چون؛ تخصصی بودن رسیدگی دعاوی تجاری در مراجع قضایی، استفاده سوء از مالکیت‌ها و تعداد تصادفات منجر به جرح و فوت به‌ترتیب در رتبه‌های آخر قرار گرفته است.

واژگان کلیدی

امنیت سرمایه‌گذاری؛ مناطق؛ تحلیل سلسله‌مراتبی؛ تاپسیس.

۱. استادیار دانشگاه بین‌المللی اهل بیت علیهم‌السلام، تهران، ایران (نویسنده مسئول) ghaffary2@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه بین‌المللی اهل بیت علیهم‌السلام، تهران، ایران abbas.alamdar23@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه بین‌المللی اهل بیت علیهم‌السلام، تهران، ایران gholamrezaafzali49966@gmail.com

مقدمه

باید در نظر داشت که روند روبه‌رشد سرمایه‌گذاری و تکامل نظام سرمایه‌داری در جهان کنونی، خصوصاً کشور جمهوری اسلامی ایران که از دیرباز به این سو همواره با کمبود سرمایه مواجه بوده است، مسئولان امور جهت پیشبرد اهداف و دستیابی به رشد قابل قبول اقتصادی همواره این را در صدر برنامه‌های استراتژیک و برنامه‌های اقتصادی و عمرانی خود قرار داده است. از آنجایی که سرمایه‌گذاری یکی از مؤلفه‌های اساسی و یک جزء لاینفک توسعه و پیشرفت در اکثر کشورها به‌شمار می‌رود و از طرفی افزایش سرمایه‌گذاری باعث به‌وجود آمدن نیروی انسانی، بهره‌وری نیروی کار، رشد رقابت‌پذیری و در نتیجه باعث رونق و افزایش صادرات و توسعه اقتصادی می‌شود. در مقاله حاضر عواملی که در تأمین امنیت سرمایه‌گذاری در مناطق دخیل است شناسایی می‌گردد. روند سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذار به افق بلندمدت نیازمند می‌باشد، به همین دلیل است که سرمایه‌گذاری نیازمند به امنیت و فضای مناسب در ابعاد اجتماعی، سیاسی، قانونی، اداری و اقتصادی می‌باشد. هدف از امنیت سرمایه‌گذاری به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن تمام متغیرهای کلان اقتصادی قابل پیش‌بینی و باثبات باشد. یعنی تحت هر شرایط حاکمیت قانون به‌شکل درستش اعمال شود.

با توجه به اینکه امنیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی از اهمیت زیادی برخوردار است، ضرورت تحقیق این است که، مؤلفه‌های تعیین‌کننده شاخص ترکیبی امنیت سرمایه‌گذاری را رتبه‌بندی گردد تا برنامه‌ریزان بتوانند جهت بهبود امنیت سرمایه‌گذاری مطمئن‌تر برنامه‌ریزی نمایند. سؤالات تحقیق عبارت از این است که عوامل تعیین‌کننده امنیت سرمایه‌گذاری در مناطق ایران چیست؟ و اهمیت آن عوامل از نظر خبرگان چگونه رتبه‌بندی می‌شود. در چارچوب تحقیق در بخش اول مروری بر مطالعات انجام‌شده، در بخش دوم مبانی نظری تحقیق، در بخش سوم روش تحقیق، در بخش چهارم یافته‌های تحقیق و در بخش نهایی نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات گنجانیده شده است.

۱. مبانی نظری

۱-۱. تعریف امنیت اقتصادی و امنیت سرمایه‌گذاری

براساس قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران، مصوب اردیبهشت‌ماه ۱۳۰۷ هجری شمسی، هفتمین دور مجلس شورای ملی، تضمین امنیت سرمایه‌گذاری و حقوق مردم ایران در اموال و قراردادها را عهده‌دار می‌باشد. در صورت تجاوز بر مال و دارایی‌های افراد و اشخاص و حقوق‌شان، هر شهروند می‌تواند به حمایت دادرها، دادگاه‌ها و بخش‌هایی از نیروی‌های انتظامی، شکایت و اموال خود را همراه خسارات وارده بازپس گیرد (مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی، ۱۳۹۶، ص. ۳).

۱-۱-۱. امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی عبارت است از کالای عمومی که توسط هیئت حاکمه و نهادهای مالی کشور تولید می‌شود، که باوجود این کالای عامه، امنیت تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان از لحاظ مالی و جانی و روانی تأمین می‌گردد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۷، ص. ۱۱). از آنجایی که امنیت اقتصادی رابطه‌ای ناگسستنی با توسعه پایدار اقتصادی دارد، بر این اساس است که کشورهای پیشرفته (G1) با در نظر گرفتن استانداردهای امنیت اقتصادی برای تأمین منافع اقتصادی خود، کشورهای کمتر توسعه‌یافته را وادار به پیروی از خود نموده است. کشورهای (G1) براساس آن جایگاه که در سطح بین‌الملل کسب کرده است، در صورت عدم پیروی کشورهای در حال توسعه از منافع این کشورها، عموماً به دو معضل دچار می‌گردد؛ نخست به دلیل ناآشنایی و عدم زیرساخت‌های توسعه اقتصادی، این کشورها عملاً در مسیر اقتصاد امنیتی قرار می‌گیرد. که در نتیجه باعث ضعف‌های اقتصادی و توسعه اقتصادی می‌شود. دوم: با ایجاد روند توافقات در زمینه امنیت اقتصادی بین کشورهای کمتر توسعه‌یافته و عدم پیروی از منافع گروه (G1)، مورد مخالفت این کشورها قرار گرفته و به امنیتی کردن اقتصاد متهم می‌گردد، در نتیجه با مخالفت‌های شدید نیروهای داخلی قرار گرفته، فضای کسب‌وکار و امنیت اقتصادی را در کشور از بین می‌برد (عطوفی و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۵). از آنجایی که قوانین و مقررات منبع تحرک عوامل اقتصادی به‌شمار می‌رود، عدم ایجاد نهادهای قانونی یا نبود قوانین تجارت، مالیات، بیمه، سرمایه‌گذاری و غیره که برای حمایت از کسب‌وکارها، الزامی

می‌باشد، دسترسی به امنیت اقتصادی امکان‌پذیر نمی‌باشد (سلمانی و دیگران، ۱۳۹۳، ص. ۶).

۲-۱-۱. امنیت سرمایه‌گذاری

امنیت سرمایه‌گذاری به مجموعه‌ای از شرایط و عوامل گفته می‌شود که دو نیاز اساسی را در پروسه سرمایه‌گذاری تأمین کند. اولاً؛ سود موردانتظار در بلندمدت توسط شرکت سرمایه‌گذار. ثانیاً؛ اطمینان از حفظ اصل سرمایه شرکت (شاه‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۵: ۵). به عبارت دیگر، امنیت سرمایه‌گذاری به شرایطی گفته می‌شود که در آن متغیرهای اقتصاد کلان، مانند نرخ ارز، نرخ تورم، نرخ قیمت‌ها باثبات باشد. حاکمیت قانون وجود داشته و بر همه شهروندان به طور یکسان اعمال گردد. مسئولان کشور در رویه‌های اجرایی و تصمیم‌گیری، قوانین و مقررات باثبات باشد. در صورت ایجاد تغییرات، در موارد بالا، از قبل برای تمام شهروندان کشور اطلاع‌رسانی گردد. در صورت نقض حقوق مالکیت و استفاده بدون اجازه از مالکیت‌های معنوی، شهروندان بتواند با حمایت بخش‌های قضائی و انتظامی مال از دست‌رفته و خسارات وارده را بازپس گیرد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶: ۶). ثبات در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی؛ سیاست پولی^۱، سیاست مالی^۲، سیاست ارزی^۳، سیاست بازرگانی^۴، که هرکدام تعیین‌کننده عوامل مؤثر بر نرخ تورم، وضعیت تراز پرداخت‌ها و درآمدهای مالیاتی دولت، ثبات نرخ ارزی می‌باشد. که هر یک تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بر کاهش نرخ ریسک سرمایه‌گذاری داشته و اطمینان بیشتر در فضای اقتصادی کشور ایجاد می‌شود. در نتیجه سرمایه‌گذاران در قسمت تصمیم‌گیری تشویق خواهند شد (حسنی، شایسته و دیگران، ۱۳۸۸، ص. ۸). با تضمین شدن امنیت سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و یا در حال گذار، توجه سرمایه‌گذاران بین‌المللی را به این‌گونه بازارها جلب و در نتیجه باعث استفاده از فرصت‌های ایجاد شده مانند ایجاد اشتغال، بالا رفتن سطح فناوری نیروی انسانی و در نتیجه تولید کالاهای رقابتی در عرصه بین‌الملل می‌شود.

قوانین و مقررات دست‌وپاگیر، بروکراسی، دیدگاه غیراقتصادی مدیریت و عدم تأمین محیط‌های جذاب و امن^۱ سرمایه‌گذاری را موانع و سد راه سرمایه‌گذاری دانسته که وجود موارد مزبور نمی‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران و فضای موردنیاز برای سرمایه‌گذاران تأمین کند (رفیعی، ۱۳۸۸: ۴). امنیت سرمایه‌گذاری کلید توسعه پایدار اقتصاد ایران است و امنیت قانونی، امنیت سیاسی، امنیت محیط جغرافیایی، شاخصه‌های حمایتی، به‌عنوان شاخصه‌های امنیت سرمایه‌گذاری یاد می‌کند. که براساس این موارد، تأمین امنیت جانی، محفوظ ماندن از بلاهای طبیعی چون: زلزله، سیل آب‌ها، وجود زیربناهای مناسب و تأمین انرژی موردنیاز، شبکه‌های حمل‌ونقل، ثبات سیاسی حکومت، تنش‌های بین‌المللی، تحریم‌های بین‌المللی، شفافیت در قوانین تجاری و ارزی، تأمین حقوق مالکیت، قوانین گمرکی، قوانین پولی و مالی را عوامل مؤثر در تأمین امنیت سرمایه‌گذاری قلمداد نموده و نیروی اساسی جهت ایجاد انگیزه برای یک سرمایه‌گذار تلقی می‌شود (محمد رفیعی، ۱۳۸۸، ص. ۹). معاونت پژوهش‌های اقتصادی در تحقیق خود، از دو راهکار برای تشویق سرمایه‌گذاری اشاره می‌کند؛ افزایش تقاضا و عوامل نهادی که باعث رشد سرمایه‌گذاری می‌گردد مانند؛ شفافیت در اجرای تمام قوانین که مربوط به نهادهای سرمایه‌گذاری و مالی می‌شود (معاونت پژوهش‌های اقتصادی، ۱۳۹۷، ص. ۱۰).

۲-۱. نهادهای تأثیرگذار بر امنیت اقتصادی

با توجه به مطالعات انجام‌شده در زمینه‌های عدم اطمینان، امنیت اقتصادی و امنیت سرمایه‌گذاری در اکثر کشورها، به‌طورکلی این نهادها را به چهار بخش تقسیم‌بندی کرده است.

الف: نهادهای مالی کشور. ب: نهادهای بخش قضائی کشور. ج: نهادهای اجتماعی کشور. د: نهادهای اداری کشور می‌باشد. نهادهای متذکره جهت شفافیت لازم در اجرای قراردادهای، ایجاد منظم و باثبات ساختارهای اداری و مالی، باعث رفع عدم اطمینان بر مبادلات شده و در نتیجه موجب کاهش هزینه‌های زندگی و باعث افزایش رفاه جامعه می‌گردد (عطوفی و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۶).

1. (1) policy of money (2) policy of finance (3) policy of exchange (4) policy of trade.

۲. مروری بر مطالعات انجام شده

۲-۱. مطالعات انجام شده داخلی

آهنگری و سعادت‌مهر (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی تأثیر امنیت بر سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران می‌پردازد، با استفاده از روش خود توضیح برداری (VAR)، برای تأمین امنیت سرمایه‌گذاری از شاخص‌های ریسک مرکب استفاده کرد و از عوامل ذیل برای سنجش ریسک کار گرفت، فساد در دولت، عدم حاکمیت قانون، عدم پاسخ‌گویی دولت در برابر مردم و نهادهای دموکراتیک، خطر بی‌اعتنایی به قراردادهای، شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد دولت، خطر بروز تنش‌های قومی، خطر بروز درگیری‌های داخلی و غیره. نتیجه حاصل از تحقیق این بود که رابطه معنی‌داری بین امنیت سرمایه‌گذاری و ریسک سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در ایران وجود دارد.

رفیعی (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «امنیت سرمایه‌گذاری کلید توسعه پایدار اقتصاد ایران» با رویکرد کتابخانه‌ای، بیان می‌دارد که با تأمین شاخصه‌های امنیت سرمایه‌گذاری مانند شاخصه‌های امنیت محیط جغرافیایی، شاخصه‌های امنیت سیاسی، شاخصه‌های امنیت قانونی، شاخصه‌های حمایتی، کشور جمهوری اسلامی ایران می‌تواند بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی و رشد اقتصادی نائل گردد. که در نتیجه در تولید کالاها و خدمات وارد رقابت در عرصه بین‌الملل شود.

حسین‌زاده بحرینی و دیگران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» از دو رویکرد، عینی و ذهنی برای ایجاد ناامنی در محیط کسب‌وکار نام می‌برد. در این تحقیق با توجه به نهادهای برآوردکننده ریسک، عوامل امنیت سرمایه‌گذاری شناسایی شده و تجزیه و تحلیل صورت می‌گیرد. در نتیجه موارد ذیل؛ کیفیت دستگاه اداری، حاکمیت قانون، نظم و مقررات، خطر بروز تنش‌های قومی، بروز خطر درگیری‌های خارجی، شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت، خطر بی‌اعتنای به قراردادهای، پاسخ‌گویی دولت در برابر مردم و نهادهای دموکراتیک، فساد در دولت از جمله عوامل تأثیرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری در ایران است.

سعادت‌مهر (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر امنیت بر سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران، با استفاده از روش خودتوزیع با وقفه گسترده (ARDL)» که در بازه

زمانی ۱۳۶۳-۱۳۸۷ تحقیق را انجام دادند، سرمایه‌گذاری خصوصی را به متغیر وابسته و سرمایه‌گذاری دولتی، تولید ناخالص داخلی، نرخ بهره و نرخ ارز و ریسک سرمایه‌گذاری را به عنوان متغیرهای توضیحی در نظر گرفته‌اند. در این تحقیق از عواملی چون: فساد در دولت، عدم حاکمیت نظم و قانون، عدم پاسخ‌گویی دولت در برابر مردم و نهادهای دموکراتیک، خطر بی‌اعتمادی به قراردادها و مصادره سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی توسط دولت، شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت، خطر بروز تنش‌های قومی، خطر بروز درگیری‌های داخلی، خطر بروز درگیری‌های خارجی و فقدان دستگاه اداری قوی، برای محاسبه نرخ ریسک سرمایه‌گذاری در ایران به کار گرفته و خاطر نشان کرد که سرمایه‌گذاری با تولید ناخالص داخلی واقعی رابطه مستقیم و با سرمایه‌گذاری‌های دولتی رابطه عکس دارد. در نتیجه تحقیق نشان داد که امنیت سرمایه‌گذاری در دوره‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت تأثیر معنی‌داری بر سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران دارد. و براساس نتایج حاصل از تخمین مدل تصحیح خطای سرمایه‌گذاری ثابت کرد که با اندک تغییرات در متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری خصوصی، بعد از یک‌ونیم سال بر اقتصاد ایران تأثیر می‌گذارد.

عطوفی و جاویدان داروگر (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی اهمیت و جایگاه امنیت اقتصادی در توسعه اقتصادی پرداخته‌اند، که در نتیجه نهادهای قضائی، مالی، اداری و اجتماعی را عنصر مهم برای تأمین امنیت اقتصادی تلقی کرد و از وجود اقتصاد امنیتی در کشور موجب کند شدن روند توسعه اقتصادی می‌گردد.

علوی قصونی و دیگران (۱۳۹۵) پژوهشی را به منظور «پیوندهای امنیت و توسعه ناحیه‌ای مناطق جغرافیایی ایران» با استفاده از نرم‌افزار (SPSS) و روش همبستگی پیرسون، جهت بررسی رتبه‌بندی شهرستان‌های استان خراسان رضوی انجام داده‌اند، که در نتیجه با در نظر گرفتن شاخص‌های حمل‌ونقل، جمعیتی، بهداشتی، اقتصادی، زیربنایی، فرهنگی و درمانی شهرستان مشهد اولین رتبه، سبزوار، خلیل‌آباد، بردسکن، مه‌ولات دومین رتبه و شهرستان خواف آخرین رتبه را کسب نمودند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری» با استفاده از داده‌های پیمایشی و

آماری به شناسایی عوامل امنیت سرمایه‌گذاری در سطح استان‌ها پرداخته‌اند. که براساس این تحقیق مؤلفه‌های: (۱) عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده، (۲) عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های داده‌شده اقتصادی، (۳) اعمال نفوذ و تبانی در مبادلات اداری حکومتی، نامناسب‌ترین و مؤلفه‌های چون: ایجاد اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی، سرقت مالی، توزیع کالاهای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار، مناسب‌ترین مؤلفه برای امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شد. و در نتیجه استان‌های بوشهر، زنجان، خراسان جنوبی، هرمزگان و اردبیل به حیث نامناسب‌ترین و استان‌های تهران، البرز، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد مناسب‌ترین شمرده شد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۷) در تحقیق خود تحت عنوان «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» به‌طورکلی هفت مؤلفه را که شامل: تضمین حقوق مالکیت، ثبات اقتصاد کلان، ثبات و پیش‌بینی مقررات و رویه‌های اجرایی، شفافیت و سلامت اداری، فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض، عملکرد دولت را شناسایی نموده، با استفاده از داده‌های پیمایشی و آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است که در نتیجه عوامل متذکره نقش اساسی را در تأمین امنیت سرمایه‌گذاری در ایران دارا هستند.

عندلیب و صادقی‌شاهدانی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی و رتبه‌بندی موانع اقتصادی و سرمایه‌گذاری در تولید کالاهای اساسی کشاورزی پرداخته و با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) ضمن شناخت موانع، مشخص شد که نخستین رتبه مربوط به عوامل مقررات‌گذاری و حمایت دولتی، بی‌ثباتی و ناموزون بودن سیاست‌های واردات و بازرگانی بوده و همچنین مشخص نبودن استراتژی حمایت از کالاهای سرمایه‌ای کشاورزی رتبه دوم را به‌خود اختصاص داده است و در ادامه بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به انرژی و نهادهای ریسک رتبه سوم را أخذ نموده است.

الوندی‌زاده و دیگران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی رتبه‌بندی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی، در سطح استان سیستان و بلوچستان می‌پردازند. مؤلف با استفاده از روش‌های تکسونومی عددی و مدل تاپسیس به تجزیه و تحلیل شاخص‌های مورد استفاده می‌پردازد. در نتیجه براساس این دو مدل، مستغلات، کرایه و

خدمات کسب‌وکار، ماهیگیری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی‌ها، شکار، جنگلداری و کشاورزی در اولویت سرمایه‌گذاری قرار دارد.

۲-۲. مطالعات انجام‌شده خارجی

اوسلر و رودریک (۱۹۹۲) در تحقیق خود الگویی را به کار گرفتند که براساس آن، امورات سیاسی و عوامل خارجی، رابطه معنی‌داری با سرمایه‌گذاری خصوصی دارد. و همین‌طور اثر جایگزینی باعث کاهش سرمایه‌گذاری خصوصی می‌گردد.

بلینگ (۱۹۹۶) در مقاله خود به بررسی تأثیر ثبات اقتصادی بر سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی می‌پردازد. که براساس یگ الگو، عواملی که بر سرمایه‌گذاری مؤثر می‌باشند توسط معادله ذیل مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد:

$$GR = \alpha_0 + \alpha_1 (INV) + BX + yZ \quad (1)$$

در معادله فوق GR متوسط میزان رشد سرانه تولید ناخالص داخلی و INV میزان رشد سرمایه‌های فیزیکی می‌باشد. X و Z به ترتیب ماتریس متغیرهای توضیحی و ماتریس اندازه‌گیری سیاست‌ها و عامل بی‌ثباتی سیاست‌ها می‌باشد. و از پارامترهای الفا و گاما به‌عنوان ضریب استفاده شده است.

پوپرسون (۱۹۹۸) در مقاله خود به بررسی رابطه بین سرمایه‌گذاری خصوصی و امنیت سرمایه‌گذاری پرداخته است. نتیجه تحقیق حاکی از این است که مواردی چون: آزادی‌های مدنی، ریسک سلب مالکیت و بروکراسی، تروریسم سیاسی، فساد و خطر بی‌اعتنایی دولت نسبت به قراردادهای تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه و رشد سرمایه‌گذاری دارد. سروواتو و جیارامان (۲۰۰۱) تحقیقی را در سطح کشورهای کمتر توسعه‌یافته انجام دادند. براساس این عوامل بازدارنده‌ها مانند: ضعف زیرساخت‌های اقتصادی، ضعف قوانین و مقررات، فساد در ادارات دولتی و غیره باعث افزایش ریسک می‌گردد و رابطه منفی با سرمایه‌گذاری دارد.

زویدولونون و دیگران (۲۰۰۲) در مطالعات خود، با تلفیق و ادغام شاخص‌های ریسک، به کمک نتایج حاصل از یافته‌های نهادهای بین‌المللی برآوردکننده ریسک، عوامل ذیل را که شامل: حق اظهارنظر و پاسخ‌گویی، کارآمدی دولت، ثبات سیاسی، حاکمیت

قوانین و مقررات، کیفیت قوانین، کنترل فساد در ادارات دولتی را به‌عنوان حکمرانی خوب و عامل امنیت اقتصادی بازگو نمود.

سیمونز (۲۰۰۳) در تحقیق خود جهت شناسایی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به بررسی چگونگی ارتباط بین میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نظام مالیاتی اقدام نموده است. در نتیجه دریافت که یک رابطه معنی‌داری بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نظام مالیاتی وجود دارد.

بائوم و مورای (۲۰۱۰) در مقاله خود با تقسیم موانع به دو بخش؛ موانع مستقیم و غیرمستقیم، به بررسی مهم‌ترین انواع موانع سرمایه‌گذاری در سطح کشورهای در حال توسعه پرداخته‌اند؛ که در نتیجه موانع رسمی حاکی از: محدودیت‌های موجود در سنجش سرمایه در کشور، موانع موجود در اجرای قوانین، مشکلات موجود در نظام مالیاتی می‌باشد. موانع غیررسمی نیز شناسایی گردید که شامل: نهادها، ریسک‌های سیاسی، فساد در ادارات دولتی، عدم حاکمیت دولت، وجود ریسک‌های ارزی، عدم ثبات اقتصادی می‌باشد. در کل وجود این دو موانع باعث بروز ریسک‌های سرمایه‌گذاری در تمام کشورها می‌گردد (حسن میرزاخانی و دیگران، ۱۳۹۲، ص. ۲۸).

جونجیه و زیاجینگ (۲۰۱۱) در تحقیق خود به بررسی تفاوت‌های توسعه اقتصادی منطقه استان چیانگ پرداخت. مؤلف در این تحقیق با استفاده از روش (TOPSIS) در بازه زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹، از شاخص‌هایی مانند: تولید ناخالص داخلی سرانه، تولید ناخالص داخلی، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی‌ها، سود مجموعی شرکت‌های بزرگ‌مقیاس، مجموع سرمایه‌گذاری‌ها در دارایی‌های ثابت، سرانه درآمد قابل تصرف خانوارها، مجموع سپرده‌گذاری‌های خانوارها، مجموع پروژه‌های منعقدشده سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی، مجموع ارزش صادرات و واردات، برای تفاوت توسعه شهرها استفاده کرد.

۲-۳. نوآوری تحقیق

با توجه به این‌که امنیت سرمایه‌گذاری در فرایند انجام سرمایه‌گذاری در مناطق مهم است و تحقیقات قابل‌ملاحظه‌ای در سطح ادبیات علمی در حال انجام است و روش‌های مختلفی در احصای این شاخص و ضریب اهمیت معیارهای آن صورت می‌گیرد، نوآوری پژوهش در این است که، رتبه‌بندی مؤلفه‌های شاخص ترکیبی امنیت سرمایه‌گذاری در

ایران از روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) و همچنین تاپسیس (TOPSIS) با رویکرد منطقه‌ای انجام شده است.

۳. روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحلیلی - توصیفی و از نگاه هدف کاربردی می‌باشد. هدف از انجام این تحقیق شناسایی شاخص‌های مهم امنیت سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی آن‌ها در مناطق مختلف ایران می‌باشد. که نتایج حاصل این تحقیق می‌تواند راهگشا باشد، تا مراجع تصمیم‌گیری بتوانند عوامل سد راه سرمایه‌گذاری در کشور را تشخیص داده و تصمیم مؤثر و کارا را اتخاذ نمایند تا به اهداف از قبل تعیین‌کرده خود نائل آیند.

در ابتدا به شیوه کتابخانه‌ای و از کتاب‌ها و مقالات معتبر؛ گزارشات رسمی، عوامل و شاخص‌های مربوط به امنیت سرمایه‌گذاری مشخص گردیده و شناسایی شد؛ سپس با تحقیق میدانی به وسیله طراحی پرسشنامه‌ها به تعداد بیست عدد توزیع گردید که در نهایت تعداد پانزده عدد آن، که شامل ۸ عدد آن با طیف پنج وضعیتی لیکرت و ۷ عدد آن با طیف مقایسات زوجی ای‌اچ‌پی جمع‌آوری شد. پاسخ‌دهندگان آن‌ها اساتید دانشگاه و دانشجویان و متخصصین امور اقتصادی بودند که از لحاظ درجه علمی، دکتری و کارشناسی ارشد هستند.

۳-۱. روش شباهت به گزینه ایدئال (TOPSIS)

برای اولین بار دانشمندی به نام هوانگ و یون (۱۹۸۱) روش شباهت به گزینه ایدئال را ارائه کرد. که موردپسند و علاقه محققین قرار گرفت و از آن استقبال شد. در این روش معیارها براساس شباهت و حل ایدئال رتبه‌بندی و درجه‌بندی می‌شود. در روش، گزینه‌ای رتبه‌ای بیشتر را دارد که شبیه‌تر به حل ایدئال را داشته باشد. این روش علمی از لحاظ صحت و دقت فرمول‌ها، مفروضات و ارائه پاسخ‌ها بسیار قابل اطمینان است. در این روش اصول ذیل مدنظر است:

الف) معیارها از لحاظ مطلوبیت باید کاهنده، افزایشی و یکنواخت باشد.

ب) معیارها باید مستقل باشد (استقلال داشته باشند).

ج) فاصله گزینه‌ها از حل ایدئال و ضد ایدئال به وسیله نرم اقلیدسی محاسبه می‌شود، چون نرخ معیارها مقدار غیر از واحد است.

۲-۳. مراحل روش شباهت به حل ایدئال (TOPSIS)

از آنجایی که در این روش n معیار و m گزینه در رتبه‌بندی، بهترین گزینه در یک تصمیم‌گیری وجود دارد، باید مراحل ذیل را طی نماییم.

اول: تشکیل ماتریس در تصمیم‌گیری.

در این مرحله از تصمیم‌گیری، هر گزینه با هر یک از معیارها ارزیابی شده و ماتریس تصمیم‌گیری به شکل زیر ایجاد می‌گردد.

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & \dots & x_{1n} \\ \vdots & \dots & \vdots \\ x_{m1} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

در ماتریس فوق x_{ij} عملکرد گزینه i ($i = 1, 2, 3, \dots, m$) در ارتباط با معیار j ($j = 1, 2, 3, \dots, n$) می‌باشد.

دوم: بی‌مقیاس کردن ماتریس تصمیم.

در این مرحله سعی بر آن است که معیارهایی که ابعاد مختلف دارند به معیارهای بدون مقیاس تبدیل گردند و ماتریس آن به قرار ذیل است.

$$R = \begin{bmatrix} r_{11} & \dots & r_{1n} \\ \vdots & \dots & \vdots \\ r_{m1} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (2)$$

در روش شباهت به گزینه ایدئال از رابطه زیر برای مقیاس نمودن معیارها استفاده می‌کنیم.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}} \quad (3)$$

اگر فاصله بین مقادیر اندازه‌گیری شده زیاد نباشد، می‌توان از روابط زیر برای مقیاس کردن معیارهای مثبت و منفی استفاده نمود.

$$r'_{ij} = \frac{x_{ij} - \min\{x_{ij}\}}{\max\{x_{ij}\} - \min\{x_{ij}\}} \quad (4)$$

$$r'_{ij} = \frac{\max\{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max\{x_{ij}\} - \min\{x_{ij}\}} \quad (5)$$

سوم: تعیین بردار وزن معیار.

در این مرحله از تصمیم‌گیری بردار وزن معیارها با توجه به اهمیت ضرایب معیارها تعیین می‌شود.

$$W = [w_1 \ w_2 \ \dots \ w_n] \quad (6)$$

در معادله فوق عنصر w ضریب اهمیت معیارها را نشان می‌دهد.

چهارم: تعیین ماتریس تصمیم بی‌مقیاس شده وزن‌دار.

در این مرحله از ضرب نمودن بردار وزن معیارها در ماتریس تصمیم بی‌مقیاس شده استفاده می‌کنیم.

$$V_{ij} = w_j \cdot r_{ij} \quad (7)$$

در اینجا $i = 1 \dots m$ و $j = 1 \dots n$ است.

پنجم: یافتن حل ایدئال و ضد ایدئال.

در این مرحله حل ایدئال را علامت A^* و ضد ایدئال را با علامت A^- نشان داده شود.

در این صورت از معادلات زیر استفاده می‌شود.

$$A^* = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_j^*, \dots, v_n^*\} \quad (8)$$

$$A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_j^-, \dots, v_n^-\} \quad (9)$$

در معادله بالا V_j^* و V_j^- هر دو به ترتیب بهترین مقدار و بدترین مقدار معیار Z در بین تمام گزینه‌ها را نشان می‌دهد. گزینه‌هایی که به علامت A^* و A^- قرار می‌گیرند، به ترتیب نشان‌دهنده معیارهای کاملاً بهتر و کاملاً بدتر هستند. ششم: محاسبه فاصله از حل ایدئال و ضد ایدئال. در این مرحله برای هر معیار و گزینه‌ها فاصله‌ها را از حل ایدئال و ضد ایدئال به دست می‌آید. که از روابط ذیل استفاده می‌شود.

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^*)^2} \quad (10)$$

هفتم: رتبه‌بندی گزینه‌ها صورت می‌گیرد.

جدول (۱): ماتریس تصمیم‌گیری

ماتریس	خبره ۱	خبره ۲	خبره ۳	خبره ۴	خبره ۵	خبره ۶	خبره ۷	خبره ۸
گزینه ۱	۴	۴	۳	۴	۴	۵	۲	۴
گزینه ۲	۴	۳	۳	۴	۵	۴	۲	۳
گزینه ۳	۵	۴	۵	۵	۴	۴	۴	۵
گزینه ۴	۵	۳	۴	۴	۴	۳	۴	۴
گزینه ۵	۳	۴	۳	۴	۴	۳	۳	۳
گزینه ۶	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۴	۵
گزینه ۷	۵	۴	۵	۴	۴	۳	۴	۵
گزینه ۸	۱	۳	۴	۴	۳	۴	۲	۳
گزینه ۹	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۱	۳
گزینه ۱۰	۲	۲	۳	۳	۴	۳	۲	۴
گزینه ۱۱	۲	۲	۳	۳	۴	۲	۳	۳
گزینه ۱۲	۲	۴	۲	۳	۳	۳	۳	۴
گزینه ۱۳	۴	۵	۴	۴	۵	۵	۵	۴
گزینه ۱۴	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۵
گزینه ۱۵	۵	۴	۵	۴	۴	۵	۴	۴
گزینه ۱۶	۲	۳	۳	۳	۴	۵	۳	۳
گزینه ۱۷	۴	۲	۳	۴	۴	۳	۴	۴
گزینه ۱۸	۴	۲	۴	۴	۵	۵	۴	۴
گزینه ۱۹	۴	۴	۵	۵	۴	۲	۳	۴
گزینه ۲۰	۴	۴	۳	۴	۵	۴	۴	۵

ماتریس	خبره ۱	خبره ۲	خبره ۳	خبره ۴	خبره ۵	خبره ۶	خبره ۷	خبره ۸
گزینه ۲۱	۱	۴	۳	۴	۴	۵	۴	۳
گزینه ۲۲	۳	۳	۳	۴	۳	۵	۴	۴
گزینه ۲۳	۴	۴	۴	۵	۴	۵	۴	۴
گزینه ۲۴	۲	۴	۵	۵	۴	۳	۴	۴
نوع معیار	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت
وزن معیار	۰,۲۸۶۶۲۹	۰,۱۳۹۸۸۵	۰,۱۴۶۷۲۸	۰,۰۵۶۹۹	۰,۰۵۲۱۱۴	۰,۱۲۷۴۳	۰,۱۳۹۸۸۵	۰,۰۵۰۳۳۹

منبع: محاسبات تحقیق

۴. یافته‌های تحقیق

در تحقیق حاضر با استفاده از معیار اصلی که هر کدام خود دارای زیرشاخه فرعی می‌باشد، از مقالات و منابع جمع‌آوری و برای امنیت سرمایه‌گذاری با رویکرد منطقه‌ای که از اهمیت فوق‌العاده جهت رتبه‌بندی امنیت سرمایه‌گذاری برخوردار می‌باشد، شناسایی و پس از تأیید توسط خبرگان شاخص‌های ذیل هر معیار تعیین و با استفاده از روش تاپسیس و تحلیل سلسله‌مراتبی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

✓ معیار اقتصادی

۱. ثبات قیمت مواد اولیه.
۲. شاخص تورم مصرف‌کننده.
۳. ثبات نرخ ارز.
۴. زیرساخت‌های موردنیاز برای کسب و کار.
۵. وجود شفافیت اطلاعات.
۶. ثبات اقتصادی.

✓ معیار اجتماعی

۷. میزان اعتماد مردم به دولت.
۸. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات).
۹. تعداد تصادفات منجر به فوت و جرح.
۱۰. خیانت در امانت.
۱۱. تعداد پرونده‌های مطالبه.
۱۲. چک‌های برگشتی.

✓ معیار سیاسی

۱۳. میزان اختلال ایجادشده در اثر تحریم‌های خارجی.
۱۴. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده.
۱۵. میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری.

✓ معیار حقوقی

۱۶. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی.
۱۷. میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضائی.
۱۸. احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی.
۱۹. حراست قانونی از مالکیت خصوصی.
۲۰. روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار.

✓ معیار اداری

۲۱. میزان شیوع رشوه در ادارات.
۲۲. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات.
۲۳. وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت.
۲۴. شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت.

۴-۱. تجزیه و تحلیل مؤلفه‌ها

می‌بایست در نظر داشت که پاسخ‌گویی خبرگان از پرسشنامه‌های توزیع‌شده، براساس تجزیه و تحلیل به‌شیوه تاپسیس، عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری و مؤلفه‌هایی از قبیل: میزان اختلال ایجادشده در اثر تحریم‌های خارجی، ثبات نرخ ارز و ثبات اقتصادی از اهمیت خیلی بالایی برخوردار بوده و از لحاظ درجه‌بندی، به‌ترتیب در رتبه اول، دوم و سوم قرار گرفته است. مؤلفه‌هایی مانند: میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری، عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده، وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت، میزان اعتماد مردم به دولت، روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار، زیرساخت‌های موردنیاز بر کسب‌وکار، احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی از اهمیت خوب برخوردار بوده که از لحاظ رتبه‌بندی به‌ترتیب در ردیف چهارم الی دهم

قرارگرفته است. مؤلفه‌های حراست قانونی از مالکیت‌های خصوصی، شکاف میان انتظارات مردم و عملکردهای اقتصادی دولت، ثبات قیمت‌های مواد اولیه، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات دولتی، میزان تخصیصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضائی، میزان رشوه در ادارات دولتی، ثبات نرخ تورم مصرف‌کننده، وجود شفافیت اطلاعات، استفاده سوء از مالکیت‌ها و چک‌های برگشتی توسط افراد و اشخاص از اهمیت متوسط برخوردار شده است. به همین ترتیب شاخص‌های مانند سرقت‌های مالی، تعداد پرونده‌های مطالبه، امانت در خیانت و تعداد تصادفات که منجر به فوت و جرح می‌شود از اهمیت خیلی کمی برخوردار بوده و از نظر درجه اهمیت به ترتیب در رتبه‌های آخر قرارگرفته است.

جدول (۲): رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و محاسبه وزنی ضرایب براساس آزمون تاپسیس

رتبه	ضرایب وزنی نزدیکی	عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌ها
۱	۰,۸۱۵۴۸	میزان اختلال‌های ایجادشده در اثر تحریم‌های خارجی
۲	۰,۸۰۹۶۱	ثبات نرخ ارز
۳	۰,۷۹۵۴۹	ثبات اقتصادی
۴	۰,۷۹۱۱۸	میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری
۵	۰,۷۶۲۷۷	عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده اقتصادی
۶	۰,۷۵۷۱۶	وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت
۷	۰,۷۴۶۹۱	اعتماد مردم نسبت به دولت
۸	۰,۷۰۴۷۵	روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار
۹	۰,۶۶۳۵۷	زیرساخت‌های موردنیاز برای کسب‌وکار
۱۰	۰,۶۴۴۹۷	احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۱۱	۰,۶۴۲۱۹	حراست قانونی از مالکیت‌های خصوصی
۱۲	۰,۶۳۱۸۴	شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت
۱۳	۰,۵۹۳۶۸	ثبات قیمت‌های مواد اولیه
۱۴	۰,۵۷۸۷۵	اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات دولتی
۱۵	۰,۵۴۹۷۷	میزان تخصیصی بودن رسیدگی دعاوی تجاری در مراجع قضائی
۱۶	۰,۵۳۸۳۸	میزان شیوع رشوه در ادارات دولت
۱۷	۰,۵۳۷۶۳	ثبات نرخ تورم مصرف‌کننده

رتبه	ضرایب وزنی نزدیکی	عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌ها
۱۸	۰,۵۳۷۵۸	وجود شفافیت اطلاعات
۱۹	۰,۴۸۱۲۴	استفاده غیرمجاز از نام یا علائم تجاری یا مالکیت‌ها
۲۰	۰,۴۲۹۵۸	چک‌های برگشتی
۲۱	۰,۴۲۴۵۶	سرقت‌های مالی (پول نقد، کالا و غیره..)
۲۲	۰,۳۶۸۵۳	تعداد پرونده‌های مطالبه
۲۳	۰,۲۹۱۵۷	خیانت در امانت
۲۴	۰,۰۹۶۵۶	تعداد تصادفات منجر به جرح و فوت

منبع: یافته‌های تحقیق

براساس ترجیحات خبرگان اقتصادی با ابراز نظر از طریق پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌ها از روش (AHP) مؤلفه‌ها از لحاظ اهمیت آن‌ها به ترتیب زیر رتبه‌بندی گردید که بالاترین رتبه را شاخص‌های اقتصادی مانند: ثبات اقتصادی، ثبات قیمت‌های مواد اولیه، ثبات نرخ ارز، زیرساخت‌ها به خود اختصاص داد. اعتماد مردم به دولت، حمایت مسئولان استانی از سرمایه‌گذاران، شفافیت اطلاعات، عمل مسئولان ملی به وعده‌هایش، ثبات نرخ تورم این‌ها از مؤلفه‌هایی است که از اهمیت نسبتاً کم‌تری برخوردار شده و رتبه متوسط را کسب نموده است. و همین‌طور بقیه مؤلفه‌ها مانند: تخصیصی بودن رسیدگی دعاوی تجاری در مراجع قضائی، استفاده سوء از مالکیت‌ها و تعداد تصادفات منجر به فوت و جرح در رتبه‌های آخر قرار دارد که در جدول زیر به‌طور واضح اشاره شده است.

جدول (۳): محاسبه مؤلفه‌ها و رتبه‌بندی براساس اوزان AHP

رتبه	ضریب وزنی	عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌ها
۱	۰,۰۱۵۱۷۹	ثبات اقتصادی
۲	۰,۰۱۰۴۲۹	ثبات قیمت‌های مواد اولیه
۳	۰,۰۹۴۴۵۸	ثبات نرخ ارز
۴	۰,۰۹۲۸۲	زیرساخت‌های موردنیاز برای کسب‌وکارها
۵	۰,۰۶۲۴۳۶	اعتماد مردم نسبت به دولت
۶	۰,۰۵۶۰۸۸	میزان حمایت مسئولان استانی از سرمایه‌گذاران
۷	۰,۰۵۴۶	وجود شفافیت اطلاعات
۸	۰,۰۵۰۱۶	عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده اقتصادی

رتبه	ضریب وزنی	عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌ها
۹	۰,۰۴۸۰۴۸	ثبات شاخص نرخ تورم مصرف‌کننده
۱۰	۰,۰۴۵۷۵۲	اثر تحریم‌های خارجی
۱۱	۰,۰۳۲۱۷۸	رویش حراست قانونی از مالکیت‌های خصوصی
۱۲	۰,۰۲۸۱۲	وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت
۱۳	۰,۰۲۲۱۹۲	شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت
۱۴	۰,۰۲۱۵۷۶	روشن بودن قوانین و مقررات
۱۵	۰,۰۲۰۰۶۴	سرقت‌های مالی (پول نقد، کالا و غیره)
۱۶	۰,۰۱۹۲۵	احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۱۷	۰,۰۱۵۹۷	چک‌های برگشتی
۱۸	۰,۰۱۴۳۹	خیانت در امانت
۱۹	۰,۰۱۳۹۸	میزان شیوه‌ای رشوه در ادارات دولتی
۲۰	۰,۰۱۲۰۱	تعداد پرونده‌های مطالبه
۲۱	۰,۰۱۱۷	میزان نفوذ و تبانی در معاملات ادارات دولتی
۲۲	۰,۰۱۰۷	تخصصی بودن رسیدگی دعاوی تجاری در مراجع قضائی
۲۳	۰,۰۰۹۳	استفاده سوء از مالکیت‌ها
۲۴	۰,۰۰۷۱۳	تعداد تصادفات منجر به فوت و جرح

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

امنیت سرمایه‌گذاری به شرایطی گفته می‌شود که در آن متغیرهای اقتصاد کلان مانند نرخ ارز، نرخ تورم، نرخ قیمت‌ها باثبات باشد. حاکمیت قانون وجود داشته و بر همه شهروندان به‌طور یکسان اعمال گردد. مسئولان کشور در رویه‌های اجرایی و تصمیم‌گیری، قوانین و مقررات باثبات باشد. در صورت ایجاد تغییرات، در موارد بالا، از قبل برای تمام شهروندان کشور اطلاع‌رسانی گردد. در صورت نقص حقوق مالکیت و استفاده بدون اجازه از مالکیت‌های معنوی، شهروندان بتوانند با حمایت بخش‌های قضائی و انتظامی مال از دست‌رفته و خسارات وارده را بازپس گیرد. هدف این تحقیق شناسایی عوامل و شاخص‌هایی است که بر اهمیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران مؤثر بوده و نظر به میزان اهمیت آن‌ها رتبه‌بندی می‌شود. با توجه به اهمیت امنیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های

اقتصادی در مقاله حاضر سعی شده است در قدم اول مؤلفه‌های شاخص ترکیبی اثرگذار بر امنیت سرمایه‌گذاری شناسایی و در قدم دوم با استفاده از روش ای‌اچ‌پی و تاپسیس به‌طور جداگانه در مناطق مختلف ایران رتبه‌بندی گردیده است.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد، براساس تجزیه و تحلیل به روش تاپسیس، عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری و مؤلفه‌هایی از قبیل: میزان اختلال ایجادشده در اثر تحریم‌های خارجی، ثبات نرخ ارز، ثبات اقتصادی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بوده و از لحاظ درجه‌بندی به ترتیب در رتبه اول، دوم و سوم قرار گرفته است. به همین ترتیب شاخص‌هایی مانند: سرقت‌های مالی، تعداد پرونده‌های مطالبه، امانت در خیانت و تعداد تصادفات که منجر به فوت و جرح می‌شود از اهمیت خیلی کمی برخوردار بوده و از نگاه درجه به ترتیب در رتبه‌های آخر قرار گرفته است. براساس روش ای‌اچ‌پی مؤلفه‌ها و شاخص‌های اقتصادی مانند: ثبات اقتصادی، ثبات قیمت‌های مواد اولیه و ثبات نرخ ارز از نگاه اهمیت در رتبه اول، دوم و سوم قرار گرفته است. در ادامه مؤلفه‌هایی مانند: تخصصی بودن رسیدگی دعوی تجاری در مراجع قضائی، استفاده سوء از مالکیت‌ها و تعداد تصادفات منجر به فوت و جرح در رتبه‌های آخر قرار دارد.

از آنجایی که شاخص‌ها از دو روش علمی رتبه‌بندی گردیده است، بنابراین توصیه‌های سیاستی در ذیل ارائه می‌گردد:

- با توجه به یافته‌های تحقیق یکی از شاخص‌های که بنا به هر دو روش در رتبه‌های بالا (رتبه دوم از روش تاپسیس، رتبه سوم از روش ای‌اچ‌پی) قرار گرفته است، ثبات نرخ ارز می‌باشد. براساس مطالعات انجام‌شده در اقتصاد ایران، آنچه باعث ثبات بیشتر نرخ ارز می‌شود، درآمدهای نفتی، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی است. به‌منظور ثبات بیشتر ثبات نرخ ارز می‌بایست افزایش درآمد نفتی و انضباط پولی و مالی و افزایش تولید ملی در دستور کار قرار گیرد.
- از میان شاخص‌ها، شاخص ثبات اقتصادی از جمله شاخص‌هایی است که (براساس روش ای‌اچ‌پی در رتبه اول و براساس روش تاپسیس در رتبه سوم) قرار گرفته است و دارای اهمیت می‌باشد. به‌منظور ثبات بیشتر در اقتصاد، توجه بیشتر روی متغیرهای

- کلان اقتصادی (از جمله کنترل نرخ تورم، بیکاری، رشد تولید ناخالص داخلی، ثبات نرخ ارز، تراز تجاری و ...) کارساز خواهد بود.
- میزان اختلال ایجادشده بر اثر تحریم کشورهای خارجی از جمله شاخص‌هایی است که براساس روش تاپسیس در رتبه اول قرار گرفته و بر همین اساس دارای اهمیت می‌باشد که به‌منظور کاهش اثر تحریم‌های کشورهای خارجی و اختلال در اقتصاد ایران، توجه بیشتر روی اجرایی کردن سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و خنثی کردن تحریم‌های ظالمانه توصیه می‌گردد.
 - شاخص ثبات قیمت مواد اولیه یا درواقع نرخ تورم است که برای کاهش و پایین نگه‌داشتن این شاخص در اقتصاد ایران، تمرکز روی کاهش کالاهای وارداتی، نظارت از میزان نقدینگی و رشد تولید ناخالص داخلی توصیه می‌گردد.

کتابنامه

- شاه‌آبادی، ابوالفضل؛ نظرپور، محمدتقی؛ مهرگان، نادر؛ و جعفری، مهدی (۱۳۹۵). تأثیر امنیت سرمایه‌گذاری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه ایران. *دوفصلنامه مطالعات و سیاست‌های اقتصادی*، ۱(۳)، ۳-۳۰.
- آهنگری، عبدالمجید؛ و سعادت‌مهر، مسعود (۱۳۸۷). رابطه ریسک و سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران. *فصلنامه پژوهشنامه اقتصاد کلان*، ۸(۳۰)، ۱۳-۳۲.
- بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶). *سالنامه آماری صنعت بیمه*.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین (۱۳۸۳). *عوامل مؤثر بر امنیت سرمایه‌گذاری در ایران*. *دوفصلنامه جستارهای اقتصادی*، ۱(۲)، ۱۰۹-۱۵۶.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین و ملک‌الساداتی، سید سعید (۱۳۹۰). *موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران*. *فصلنامه پژوهش‌نامه بازرگانی*، ۴(۱۵)، ۲۵-۵۵.
- دستو، هرناندو (۱۳۸۶). *راز سرمایه، چرا سرمایه در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟* (فریدون تفضلی، مترجم)، تهران: نی.
- رفیعی، محمدتقی (۱۳۸۸). *امنیت سرمایه‌گذاری، کلید توسعه پایدار اقتصاد ایران*. *ماهنامه مناطق ویژه اقتصادی*، ۵(۵۴ و ۵۵)، ۸.

- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۷). شماره مسلسل ۱۶۶۱۹. سعادت‌مهر، مسعود (۱۳۹۰). بررسی تأثیر امنیت بر سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران. پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، ۱(۲)، ۱۶۷-۱۸۳.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین (۱۳۸۳). عوامل مؤثر بر امنیت اقتصادی در ایران. دوفصلنامه جستارهای اقتصادی، ۱(۲)، ۷۰-۱۱۶.
- طبری، مجتبی؛ و محمدی، حامد (۱۳۸۷). بررسی موانع سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش کشاورزی ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۱۲(۴۵)، ۹۱-۱۱۲.
- عطوفی، غلامرضا؛ و جاویدان داروگر، حمیدرضا (۱۳۹۵). اهمیت و جایگاه امنیت اقتصادی در توسعه اقتصادی. فصلنامه پژوهش ملل، ۲(۶)، ۱-۱۰.
- علوی قصونی؛ میره‌ای، محمد؛ و احمدی، سید عباس (۱۳۹۵). پیوندهای امنیت و توسعه ناحیه‌ای مناطق جغرافیایی ایران. فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، ۱۲(۴۵)، ۱۲۵-۱۴۵.
- عندلیب، محمد؛ و صادقی شاهدانی، مهدی (۱۳۹۸). بررسی و رتبه‌بندی موانع اقتصادی سرمایه‌گذاری در تولید کالاهای اساسی کشاورزی. فصلنامه تحقیقات اقتصادی کشاورزی، ۱۱(۴۴)، ۲۱۹-۲۴۶.
- فرشید مظفری، فرهاد؛ و شاپور محمدی، رهبر (۱۳۸۶). موانع سرمایه‌گذاری و تأثیر آن بر رشد اقتصاد ایران. فصلنامه تحقیقات ایران، ۲۱(۸۱)، ۱۱۱-۱۳۸.
- کمیجانی، اکبر؛ و مجاب، رامین (۱۳۹۰). رابطه نااطمینانی تورم و سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران. فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، ۱۱(۴۵)، ۳۰-۱۳.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین؛ و شریف آزاده، محمدرضا (۱۳۸۲). تأثیرپذیری سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران از شاخص‌های امنیت اقتصادی. فصلنامه نامه مفید، ۱۰(۳۸)، ۱۵۹-۱۹۲.
- مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷). سالنامه عمومی قوه قضائیه. مرکز آمار جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۷).
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶). پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری.

رتبه‌بندی مؤلفه‌های تعیین‌کننده شاخص ترکیبی امنیت... / محمد غفاری فرد و دیگران *مطالعات امنیت اقتصادی* ۱۰۵

وحدت کار، مهدی (۱۳۹۲)، بررسی و احصای الزامات بهبود محیط کسب‌وکار در ایران، مجموعه مقالات ارائه‌شده در اولین همایش ملی بهبود محیط کسب‌وکار. وزارت امور اقتصادی و دارایی، تهران، ایران.

الوندی‌زاده، اسدالله؛ نونزاد، مسعود؛ و جهانگیری، مهشید (۱۳۹۸). بررسی رتبه‌بندی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی، در سطح استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۹(۳۵)، ۳۵-۸۴.

Abdel-Latif, A., & Schmitz, H. (2010). *The politics of Investment and growth in Egypt: Towards a new approach*. Universitäts-und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt.

Shahabadi, A., et al. (2015), The Impact of Investment Security on Equipping Financial Resources in the Iranian Capital Market, *Economic Studies and Policies*, Vol. 29, 29-3.

Ahangari, A. A. M., & Saadatmehr, M. (2008). The relationship between risk and private investment in Iran.

Alavi Qassouni et al. (2015), Links of Security and Regional Development in Iran, *International Geopolitical Quarterly*, Vol. 45, pp. 145-125.

Alvandizadeh, A., Nonezad, M., & Jahangiri, M. (2019). The ranking of investment priority in economic sector of Sistan & Baluchestan province. *Regional Planning*, 9(35), 73-84.

Andalib, M., & Sadeghi Shahdani, M. (1398), Survey and ranking of economic barriers to investment in the production of basic agricultural goods, *Agricultural Economic Research*, Vol.4.

Atofi, G, R & Javidan Darogar, H, R., (2016). The importance and position of economic security in economic development, *Research of Nations*, Vol.

Batra, G., Kaufmann, D., & Stone, A. H. (2003). The firms speak: What the world business environment survey tells us about constraints on private sector development. In *Pathways Out of Poverty* (pp. 193-214). Springer, Dordrecht.

Blume, L. (2006). Local economic policies as determinants of the local business climate: empirical results from a cross-section analysis among East German municipalities. *Regional Studies*, 40(4), 321-333.

Central Insurance of Iran, *Statistical Yearbook of Insurance Industry*, (2017).

Cheng, J., & Masser, I. (2003). Urban growth pattern modeling: a case study of Wuhan city, PR China. *Landscape and urban planning*, 62(4), 199-217.

Deputy of Economic Research (1396), *Monitoring investment security by provinces and areas of work*

Desoto, H (2007), "The secret of capital, why does capital succeed in the West and fail elsewhere?" Translated by Fereydoun Tafazoli, Tehran Ney Publishing.

- Farshid Mozaffari, F, & Mohammadi, S (2007), "Barriers to investment and its impact on the growth of Iran's economy" *Iranian Journal of Research*, No. 18.
- Gwartney, J. D., Holcombe, R. G., & Lawson, R. A. (2004). Economic freedom, institutional quality, and cross-country differences in income and growth. *Cato J.*, 24, 205.
- Gwartney, J., Lawson, R., & Norton, S. (2008). *Economic freedom of the world: 2008 annual report*. The Fraser Institute.
- Gwartney, J. D., Holcombe, R. G., & Lawson, R. A. (2004). Economic freedom, institutional quality, and cross-country differences in income and growth. *Cato J.*, 24, 205.
- Hosseinzadeh Bahraini, M, H., (1383), Factors Affecting Investment Security in Iran, *Economic Research*, Vol. 2, 109-156.
- Hosseinzadeh Bahreini, M, H & Seyed Saeed M, S (2011). "Institutional Barriers to Investment and Business in Iran" Commercial Paper.
- Judiciary Statistics and Information Technology Center, General Yearbook of the Judiciary, 1397.
- Komijani, A & Ramin, M (2011). "The relationship between inflation uncertainty and investment in the Iranian economy" *Economic Research Journal*, Volume 11, Number 2.
- Hosseinzadeh Bahraini M, H, & Sharif Azadeh, M, R (2003), "The Impact of Private Investment in Iran on Economic Security Indicators" *Mofid Letter*, No. 38.
- Rafiei, M, T (1388). *Investment Security, The Key to Sustainable Development of Iran's Economy*, *Special Economic Zones Monthly*, p.8.
- Saadat Mehr, M (1390). *Investigating the Impact of Security on Private Investment in Iran*, *Economic Growth and Development Research*, Vol. 2, pp. 183-167.
- Sharif Azadeh, M, R, & Mohammad Hossein H, B (2004). "Factors affecting economic security in Iran" *Journal of Economic Research*, No. 2.
- Tabari Mojtaba, H, M (2008). "Study of Barriers to Private Investment in Iran's Agricultural Sector" *Quarterly Journal of Agricultural Economics and Development*, No. 45.
- Vahdat Kar, M (2013). *Review and calculation of the requirements for improving the business environment in Iran*, Ministry of Economic Affairs and Finance, a collection of papers presented at the first national conference on improving the business environment.
- Winter (1397), *Research Center of the Islamic Consultative Assembly (Office of Economic Studies) Serial number 16619, October 1398.*